

SXEDIO.76H

20.4.1931: ΕΓΚΡΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ Ο ΕΝΩΤΙΚΟΣ ΠΟΘΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ (Μέρος Α)

Τον Απρίλη του 1931 κατά την έναρξη των εργασιών του Νομοθετικού Συμβουλίου οι Έλληνες βουλευτές κατέβαλαν μια μεγάλη προσπάθεια να επιτύχουν να εγγράψουν στην αντιφώνηση τους προς τον Κυβερνήτη Σερ Ρόναλντ Στορρς.

Ετσι ενώ τα προβλήματα στοιβάζονταν ο Κυβερνήτης Σερ Ρόναλντ Στορρς βλέποντας την επιμονή των Ελλήνων βουλευτών, αλλά και την αξίωση διαδηλωτών έξω από το Νομοθετικό να παραιτηθούν οι βουλευτές, έκαμε κάτι που προκάλεσε σε όλους έκπληξη: Διέταξε τα επίσημα μέλη του Νομοθετικού να απόσχουν από την έγκριση σχετικής πρότασης, πράγμα που επέτρεψε στους Έλληνες να επιτύχουν το στόχο τους, παρά τις αντιδράσεις των Τούρκων βουλευτών και να εγγράψουν στην αντιφώνηση παράγραφο υπέρ της ένωσης.

Οι δυνάμεις των διαφόρων πλευρών ήταν γνωστές: Δέκα Έλληνες βουλευτές (δύο έδρες, των Χριστόδουλου Γαλατόπουλου και Α. Τριανταφυλλίδη, είχαν ακυρωθεί ύστερα από προσφυγή των ανθυποψηφίων τους) εννέα βρετανοί και τρεις Τούρκοι.

Ετσι η αποχή των επισήμων μελών επέτρεπε την έγκριση της ενωτικής πρότασης στο Νομοθετικό.

Η έγκριση της πρότασης έγινε υπό το φως διαδηλώσεων μαθητών κυρίως και του λαού εναντίον των βουλευτών, έξω από το Νομοθετικό, που τους καλούσαν μάλιστα να παραιτηθούν μια και έβλεπαν ότι πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο οικονομικά και προφανώς η ενέργεια του Στορρς αποσκοπούσε στο να αποφύγει επιδείνωση της κατάστασης, δίνοντας την ευκαιρία στους βαλλόμενους Έλληνες βουλευτές να επιτύχουν την έγκριση ψηφίσματος υπέρ της ένωσης, το οποίο δεν τον υποχρέωνε κανέναν να το εφαρμόσει,

αλλά και για να αποφευχθεί επανάληψη ομαδικών παραιτήσεων βουλευτών όπως συνέβη στην περίοδο των Επταδικών.

Η συνεδρία για έγκριση της αντιφώνησης ήταν θυελλώδης. Λεπτομέρειες παρέθετε η "Ελευθερία" στις **22 Απριλίου 1931:**

" Την παρελθούσαν Δευτέραν κατά την **2.30** μ.μ.συνήλθεν εις δευτέραν συνεδρίαν υπό την προεδρίαν του Αποικιακού Γραμματέως, το Νομοθετικόν Συμβούλιον προς συζήτησιν της αντιφωνήσεως εις τον εναρκτήριο λόγον του Κυβερνήτου.

Κατά πρότασιν των ελληνικών μελών της επί της αντιφωνήσεως συντακτικής επιτροπής η απάντησις έδει να περιορισθή εις μίαν και μόνην παράγραφον, πραγματευομένην περί του ασιγάστου πόθου της ενώσεως της Κύπρου μετά της Ελλάδος, συμφώνως δε προς την τοιαύτην αντίληψιν είχε υποβληθή εις την επιτροπήν ή κάτωθι παράγραφος:

"Το Συμβούλιον επιθυμεί να υποβάλη προς την Υμετέραν Εξοχότητα και δι' Αυτής προς την Κυβέρνησιν της Αυτού Βρετανικής Μεγαλειότητος την στερεάν θέλησιν του ελληνικού πληθυσμού, όστις αποτελεί τα **5/6** περίπου του λαού της νήσου, όπως ενωθή μετά του Μητρικού ελληνικού κράτους εν τη απολύτω πεποιθήσει, ότι ούτω μόνον πληρούνται οι προαιώνιοι αυτού πόθοι, αλλά και ασφαλίζεται η πνευματική αυτού πρόοδος, η εκπολιτιστική του σταδιοδρομία και η οικονομική του σωτηρία εκ του θλιβερού αδιεξόδου, προς ο ωδηγήθη υπό το ξενικόν καθεστώς υφιστάμενον ενταύθα εναντίον της εκπεφρασμένης θελήσεως του λαού και εναντίον πάσης αρχής, δικαιοσύνης και ηθικής".

Η παράγραφος αύτη καθ' ης ενέστησαν τα αγγλικά και οθωμανικά μέλη της συντακτικής επιτροπής, τεθείσα εις ψηφοφορίαν, απερρίφθη διά της νικώσης ψήφου του Προέδρου αυτής κ. Χαρι Ντέϊβις, διοικητού Λευκωσίας. Ούτως απέμεινεν εκ της αντιφωνήσεως μόνον ο πρόλογος όστις και υπεβλήθη εις το

Νομοθετικόν προχθές υπό τον ακόλουθον τύπον:

"Σχέδιον αντιφωνήσεως του Νομοθετικού Συμβουλίου εις τον λόγον της Αυτού Εξοχότητος του Κυβερνήτου, τον απαγγελθέντα προς το Νομοθετικόν Συμβούλιον, κατά την έναρξιν της συνόδου, τη 14η Απριλίου 1931.

-Εξοχώτατε, τα μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου εξαιτούμεθα την άδειαν να προσφέρωμεν τη Υμετέρα Εξοχότητι τας ευχαριστίας ημών επί τω λόγω, δι' ου η Υμετέρα εξοχότης προσηγόρευσε το Συμβούλιον".

Κατά την συνεδρίαν ταύτην, καθ' ην παρίσταντο άπαντα τα ελληνικά μέλη (δέκα τον αριθμόν, λόγω χηρείας δύο εδρών) άπαντα τα Αγγλικά και δύο Οθωμανικά, ο κ. Θεοδότου, ενέστη κατά της πρώτης παραγράφου (προλόγου) του σχεδίου αντιφωνήσεως είπεν, ότι το Συμβούλιον δεν έχει κανένα λόγον διά να απονείμη ευχαριστίας εις την Α.Ε.τον Κυβερνήτην, εφ' όσον ουδέποτε παρετηρήθη μεγαλητέρα περιφρόνησις προς τα δίκαια αιτήματα του λαού, τα οποία και εσχάτως ακόμη ετέθησαν υπό τας όψεις της Κυβερνήσεως. Φρονώ προσέθηκεν ο ρήτωρ ότι το μόνον αρμόζον προοίμιον εις την ενώπιον ημών αντιφώνησιν είναι η έκφρασις μομφής κατά της Α.Ε.του Κυβερνήτου και διά τούτο προτείνω την απάλειψιν της παραγράφου (των ευχαριστιών).

Των κ.κ. Σερβέρη, Ρωσσίδου και Λανίτου ταχθέντων υπέρ της εγκρίσεως της ευχαριστηρίου εκ λόγων τυπικής φιλοφροσύνης και του κ. Θεοδότου επιμένοντος εις την απόρριψιν αυτής, το Συμβούλιον εν τέλει ενέκρινε διά ψήφων 19 κατά μιάς την παράγραφον.

Προστίθετο στα πρακτικά της συνεδρίας αυτής (20.4.1931):

Ο Μητροπολίτης Κιτίου, λαβών τον λόγον επρότεινεν όπως η ανωτέρω δημοσιευομένη πρότασις περί ενώσεως αποτελέση την Β παράγραφον της αντιφωνήσεως. Η πρότασις αύτη ενσωματώνει την

έκφρασιν της θελήσεως των **4/5** του πληθυσμού της Κύπρου και είναι η κραυγή η οποία ακούεται επί συναπτά **53** έτη.

Η σκαπάνη του αρχαιολόγου και το άροτρον του γεωργού ανασκάπτουν εις κάθε γωνίαν της νήσου αψευδή λείψανα **30** αιώνων ελληνικού πολιτισμού. Αλλ' ανεξαρτήτως της ιστορικής αποδείξεως, ασφαλέστερον κριτήριον του ελληνικού χαρακτήρος και φρονήματος της Νήσου υπάρχει η εθνική θέλησις του λαού αυτής πλειστάκις και αφιλονεικῆτως εκδηλωθείσα.

Η προς εθνικὴν αποκατάστασιν αξίωσις του Κυπριακού λαού στηρίζεται επί του δικαιώματος, το οποίον έχει πάσα εθνότης, όπως ζήση ελευθέρα, στηρίζεται επί της αρχῆς της αυτοδιαθέσεως των λαών, της χαραχθείσης και καθιερωθείσης κατά τον ευρωπαϊκόν πόλεμον.

Δεν επιτρέπεται πλέον, όπως επί των ημερών μας, και μετά την πτώσιν των ελέω Θεού μοναρχιών υπάρχουνν. Κράτη ελέω Θεού εξουσιάζονται ξένους λαούς, ως συμβαίνει ήδη με τον Κυπριακόν λαόν.

Αλλά και η ανάγκη της οικονομικής προαγωγῆς της Κύπρου, επιβάλλει την ένωσιν αυτής μετά της Ελλάδος, όπου εντός οικείου πλαισίου ευρισκόμενος ο λαός θα δυνηθῆ να επιτύχη την οικονομικὴν βελίτωσιν του.

Εν τέλει ανασκευάζων την εν τω λόγω της Α. Ε. ενυπάρχοντα ισχυρισμόν καθ' ον η μικρά αύξησις των από του **1929-1930** ιδιωτικῶν καταθέσεων εις τραπεζας και ταμειευτήρια αποτελεί απόδειξιν της οικονομικῆς ευημερίας του Κυπρ. λαού, κάμνει ἐκκλησίαν εις τα αισθήματα των επισήμων μελών, όπως παραβλέποντα το ότι είναι δημόσιοι υπάλληλοι συμφηφίσουν μετά των Ελληνικῶν μελών υπέρ της ενώσεως και καταλήγει εκφράζων την ελπίδα ότι η Μ. Βρετανία θα θελήση να δώσῃ δίκαιον εις την ζωηράν αξίωσιν του Κυπριακού λαού, τηρούσα εαυτήν και τας παραδόσεις της.

Ο κ. Ρωσίδης, αναπτύσσει διά μακρῶν όλους τους λόγους, εθνικούς οικονομικούς και

γεωγραφικούς δι' ους επιβάλλεται η ένωσις της Κύπρου μετά της Ελλάδος φρονεί ότι η πραγματοποίησις του Κυπριακού τούτου πόθου, δεν επιτρέπεται να προσκόπη εις την άρνησιν της Τουρκικής μειονότητος. Θα ήτο το ίδιοι, εάν εξ εκατομμύρια Γερμανών, εγκαθιστάμενα αίφνης εν Αγγλία, εζήτηουν να επιβληθούν εθνικώς και αισθηματικώς επί των 40 βρετανών εκατομμυρίων.

Ο Οθωμανός Μισιρλής εφέντης ενίσταται κατά της ενώσεως, προσπαθών ν' ανεύρη επιχειρήματα εις την γειτνίασιν αυτής προς την Μ. Ασίαν.

ΛΑΝΙΤΗΣ: Αλλά και η Αγγλία και η Γαλλία απηχούν μόνον δύο βήματα και όμως είναι δύο ξένα και διαφορετικά κράτη.

Ο Μισιρλής εφ., συνεχίζων λέγει, ότι η Κύπρος έζησεν επί αιώνας υπό την Τουρκίαν, ουδέποτε εκυβερνήθη υπό της Ελλάδος και εάν πρόκειται να δοθή κάπου, πρέπει να δοθή εις την Τουρκίαν. Επαινεί την Αγγλοκρατίαν, διά την υπ' αυτής τηρηθείσαν ισοπολιτείαν, έναντι των δύο συνοίκων στοιχείων και καταλήγει λέγων, ότι οι εν Κύπρω, ξένοι (οι Έλληνες) δύνανται να μεταβούν εις Ελλάδα και ούτω ικανοποιήσουν τα εθνικά αισθήματά των, ως συνέβη και με τους Έλληνας της Μ. Ασίας οίτινες έχουν εγκατασταθή ήδη εν Ελλάδι.

ΧΕΝΝΙΚΕΡ ΧΗΤΟΝ (Οπρόεδρος): Ο τρόπος ούτος δεν δύναται να προαγάγη την συζήτησιν. Πλειονότης των κατοίκων της νήσου υπήρξαν Έλληνες υπό έποψιν μορφώσεως και πολιτισμού από 3,000 ετών. Το έντιμον μέλος είναι ελεύθερον, εν τούτοις, εάν θέλη να συνεχίση την αγόρευσιν του.

ΜΙΣΙΡΛΗΣ: Η μόνη επιθυμία μου είναι όπως η Αγγλία εξακολουθήση κυβερνώσα την Κύπρον. Παραπονούμαι μόνον ότι δεν έπρεπε να καταργηθή εν Κύπρω το αξίωμα του θρησκευτικού αρχηγού των Τούρκων.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Εις την Ελλάδα δεν κατηργήθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνιστώ εις το έντιμον οθωμανικόν μέλος να υποβάλη ειδικήν πρότασιν επί του θέματος

τούτου.

ΣΕΒΕΡΗΣ: Η ευγενής και ιπποτική δήλωση του Προεδρείου, διά της οποίας αναγνωρίζει την ελληνικότητα της νήσου αυτής καθ' όλην την μακράν ιστορικήν σταδιοδρομίαν της, καθιστά εντελώς περιττόν οιανδήποτε εκ μέρους μου προσπάθειαν προς αναίρεσιν των παραδόξων ιστορικών θεωριών τας οποίας διά μακρών εξέθεσε προς μικρού ο προλαλήσας έντιμος οθωμανός συνάδελφος.

Ο έντιμος συνάδελφος επικαλούμενος το γεγονός της γειτνιάσεως της νήσου προ την Μ. Ασίαν ήτις είναι τώρα τουρκική ισχυρίσθη ότι η Κύπρος, απερχομένης της Αγγλίας, δέον να επιστραφή προς την Τουρκίαν. Κατά την θεωρίαν ταύτην διά τον καθορισμόν της τύχης ενός λαού δεν πρέπει να λαμβάνωνται υπ' όψιν μήτε η εθνική συνείδησις, μήτε η ιστορία, μήτε οι παραδόσεις, μήτε η θρησκεία, μήτε η Γλώσσα ενός λαού, αλλά μόνον η γειτνίασις του ενός προς τον άλλον. Ως προς τον ισχυρισμόν ότι η Κύπρος ευημερεί υπό την Αγγλίαν και εάν έτι ήτο ούτος αληθής και εάν εκυλιόμεθα εις στρώματα χρυσοῦ και αν η νήσος μετεβάλλετο εις Παράδεισον της Ανατολής, ως ήσαν αι προγραμματικάί δηλώσεις του πρώτου Αγγλου Κυβερνήτου και πάλιν τούτο ουδαμῶς θα επηρέαζε την μίαν και αναλλοίωτον και αιωνίαν θέλησιν του ελληνικού πληθυσμού της νήσου ταύτης να εξωθή μετά της μητρος Ελλάδος.

Διακοπείσης της συνεδριάσεως κατά την 5.15 μ.μ. ὡραν και επαναληφθείσης κατά την 6 μ.μ. έλαβε τον λόγον ο Οθωμανός Εγγιούπ εφ, ὅστις ενέστη επίσης κατά της ενώσεως της νήσου μετά της Ελλάδας, μνημονεύσας και της Ιταλίας ως επωφθαλμιώσης την Κύπρον.

Ωμίλησεν είτα ο κ. Σταυρινάκης, υποστηρίξας ότι δίκαιον είναι ὅπως τα αγγλικά μέλη απόσχουν της ψηφοφορίας ίνα αφεθή ελεύθερον το πεδίον εις την διά των ελληνικών μελών έκφρασιν της γνησίας εθνικής θελήσεως του Κυπριακού λαού.

Ο κ. Λανίτης ανατρέχων εις την ιστορίαν της Κύπρου και αντλών εκείθεν άφθονα και αδιάσειστα

επιχειρήματα υπέρ της ελληνικότητας της νήσου, επάγεται: Η Συνείδησις μας είναι ελληνική, όπως η εκ των Αθηναίων και των Σπαρτιατών και η θέλησις μας είναι μία και αναλλοίωτος, είναι η ένωσις της γενετείρας μας μετά της μηρός Ελλάδος. Κάμνει σύγκρισιν της Θεσσαλίας, Κρήτης και των άλλων ελληνικών τμημάτων αφ' ενός, τα οποία ενωθέντα μετά του ελληνικού κράτους ευημερούν και προάγονται και της Κύπρου αφ' ετέρου, η οποία ευρίσκεται εν αθλία καταστάσει και εν τέλει κάμνει έκκλησιν προς την Εργατικήν Κυβέρνησιν, όπως εφαρμόση και διά την Κύπρον τας εκπολιιστικάς αρχάς της, λέγων ότι το μεγαλείον της Αγγλίας είναι και ιδικόν μας μεγαλείον ότι αι Ελληνικαί θάλασσαί είναι γεμάται λιμένας διά τα αγγλικά σκάφη και ότι εάν τα βρετανικά συμφέροντα θέλουν λιμένας και αεροδρόμια εν Κύπρω, ουδείς κυπριακός λιμήν θα μείνη ποτέ κλειστός εις τα βρετανικά σκάφη.

ΡΩΣΣΙΔΗΣ: Εχει πληρεξουσιότητα το έντιμον μέλος, διά να προβαίνη εις τόσον γενναίας παραχωρήσεις;

Συνεχίζει ο κ. Λανίτης μέχρι της 8 μ.μ. ώρας και είτα η συνεδρίασις αναβάλλεται διά την επαύριον ώραν 10 π.μ.